

OKUL ÖNCESİ DEĞERLER EĞİTİMİNDE KULLANILAN YÖNTEM VE TEKNİKLER (NİTEL BİR ARAŞTIRMA)*

Akif AKTO**

Semra AKTO***

Öz

Okul öncesinde değerler bazı yöntem ve tekniklerle öğretilir mi? Okul öncesinde değerler eğitimi için hangi yöntem ve teknikler kullanılmalıdır? Okul öncesi değerler eğitiminde kullanılan yöntem ve teknikler nelerdir? Soruları etrafında bu araştırma odaklanmaktadır. Araştırma nitel olarak tasarlanmıştır. Bu araştırmanın deseni olgubilim (fenomenoloji)'dir. Bu çalışmada amaçlı örnekleme tekniği kullanılmıştır. Evren açısından Mardin il merkezi ve örneklem için de okul öncesi öğretmenleri tercih edilmiştir. Araştırmaya katılanlar üzerinde gözlem tekniği uygulanmıştır. Bu çalışma yarı-yapılandırılmış bir çalışmadır. Araştırmacı katılımcılarla görüşerek araştırma isteğini bildirmiştir. Öğretmenler, istedikleri değer türünü kendileri seçmiş ve seçtikleri değer türünü öğretmek için uygun buldukları yöntem ve tekniği kendileri belirlemiştir. Katılımcılardan alınan izin ile etkinlikler kamera kaydı ile kaydedilmiştir. Kamera kaydından elde edilen veriler yazıya aktarılmış ve yazılı olan veriler ayrı ayrı betimsel analiz yapılarak tematik kodlar oluşturulmuştur. Bulgular kısmında katılımcıların sınıf etkinliği için tercih ettikleri değerler *sorumluluk, dürüstlük, hoşgörü, iyilik, sevgi, paylaşmak ve saygı*'dir. Kullandıkları yöntem ve teknikler ise, eğitici oyunlar, sunum ile anlatım, hikaye, soru-cevap, drama, rol play, tartışma vb. yöntem ve tekniklerdir. Bu yöntemler, zaman zaman bazı model, strateji ve taktiklerle zenginleştirilmiştir. Sonuç olarak rastgele, gelişmiş güzel yöntem-teknik tercih edildiği gözlenmiştir. Öneri olarak yöntem ve teknikler daha bilinci seçilmeli, sebep ve sonuçları hesaba katılmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Okul Öncesi, Değerler, Değerler Eğitimi, Yöntem, Teknik

METHODS AND TECHNIQUES USED IN PRE-SCHOOL VALUES EDUCATION (A QUALITATIVE RESEARCH)

Abstract

Makale gönderim tarihi: 06.10.2017, kabul tarihi: 10.11.2017

Doi: 10.26791/sarkiat.342143

* Bu makale daha önce "Okul Öncesi Değerler Eğitiminde Kullanılan Yöntem ve Teknikler" başlığıyla *Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi/International Congress on Social Sciences (ICSS'17)*, 14-16 Nisan 2017, Diyarbakır'da bildiri olarak sunulmuştur.

** Mardin Artuklu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü, akifdakto@gmail.com

*** Mardin Artuklu Üniversitesi SHMYO Çocuk Bakımı ve Gençlik Hizmetleri Bölümü Çocuk Gelişimi Programı, semraaktokaplan@gmail.com

Can pre-school values be taught with some methods and techniques? What methods and techniques should be used for pre-school values education? What are the methods and techniques used in preschool education? The research focuses around these questions. The research is a qualitative research. The study is a qualitative study and the phenomenology pattern is used. A purposeful sampling technique was used in this study. The population and the sample are pre-school teachers working in the center of Mardin. Observation technique was applied on the participants. This study is a semi-structured study. The researcher reported the research request in consultation with participants. Teachers themselves have chosen the value they desire and have determined the method and technique they have found suitable to teach the value they choose. The activities were recorded with permission taken from the participants by camera recording. The data obtained from the camera record was transferred to the writing and the thematic codes were created the written data descriptively were analyzed one by one. The values that the participants prefer for class activity in the findings are responsibility, honesty, tolerance, goodness, love, sharing and respect. The methods and techniques they use are educational games, presentation and narration, story, question and answer, drama, role play, discussion and so on. These methods have been enriched from time to time with some models, strategies and tactics. As a result, it has been observed that chosen method-technique is randomly and indiscriminatesness preferred. As a proposal for, the methods and techniques should be chosen more consciously and their reasons and results should be taken into account.

Keywords: Pre-School, Values, Values Education, Method, Technicus

Giriş

Okul Öncesi Eğitim

Bazı alan uzmanlarına göre eğitim bireyin yaşadığı dünyaya uyum sağlama süreci olarak tanımlanır. Diğer bazı kuramcılara göre ise eğitimin daha çok kişinin davranış değişikliği ile ilgilendiği tezini öne sürer. Öte yandan yapılan bazı tanımlara göre de eğitimin daha çok bilgi, beceri, değer vs. konularını baz aldığı konusundadır. Eğitim ile ilgili tanımlar her ne kadar içerik olarak değişse de insan ve insan davranışına yönelik olması hususu ortaktır.¹ Nihai olarak eğitim de birinci öncelik insanın eğitilmesidir. Yani bütün eğitim tanımlarında işin özünde insan ögesi ve insani talepler vardır. İnsanın nitelikli hale gelmesi için insan davranışlarında istendik yönden olumlu gelişmeler sağlanmalıdır.² Günümüzde eğitim, artık, bireyin bütün yönleri ile gelişimini esas almak, insanın hiçbir yönünü göz ardı etmeden, bütün yönleri ile gelişimini sağlamak durumundadır.³ Eğitim faaliyetlerinin iki yönlü amacı vardır. Bunlardan biri, insana sahip olduğu bütün kabiliyetleriyle birlikte gelişebileceği bir ortam sağlamak; diğeri ise, içinde yaşadığı toplumla uyumlu, başta kendi toplumu olmak üzere insanlığa faydalı, iyi

---

¹ M. Hesapçoğlu, *Öğretim İlke ve Yöntemleri*, Nobel Yayınları, Ankara: 2008, s. 205; Kaynak, a.g.t., s. 33.

² Hesapçoğlu, a.g.e., 2008, s. 208; Kaynak, a.g.t., s.33; Şakir Gözütok, "İbadet ve Eğitim İlişkisi", *Türk İslam Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi*, Sayı 4, 2007, s. 189-197.

³ Münire Erden, Yasemin Akman, *Gelişim ve Öğrenme*, Arkadaş Yay., Ankara: 2004, s. 221-224.

bir vatandaş olarak yetiştirmektir.⁴ Eğitim, aynı zamanda bireyin toplum değerlerine, yaşama biçimlerine ve sağlıklı uyumuna yardım eden bir süreç⁵ olarak değerlendirildiği için, insanda var olan kabiliyetlerin meydana çıkarılması ve geliştirilmesi faaliyetlerinin hareket noktası çocuktur. Çocuk dünyası tanıdıkça, çocuklara yönelik pedagogların modern yaklaşımları dikkate alındıkça çocuk merkezli nitelikli bir eğitim metodunun da temelleri atılmış olmaktadır.⁶

Yapılan birçok çalışmada nitelikli, sağlıklı, üretken, yapıcı vb. nesiller yetiştirmek için eğitime erken yaşlarda yani okul öncesi dönemde başlanması gerektiği sonucuna varılmıştır. Okul öncesi eğitim; çocukların gelişim düzeylerine ve bireysel özelliklerine uygun olarak onlara sağlıklı ve zengin uyarıcı çevre olanakları sağlayan, onların bedensel, duygusal ve sosyal yönden gelişimlerini destekleyen ve ilköğretime hazırlayan bir eğitim sürecidir.⁷ Özellikle de gelişimde çocukların kendilerine özgü birtakım dinamiklerinin var olduğu ve bütün gelişim basamaklarının bir diğerinden etkilendiği göz ardı edilmemelidir.⁸ 0-6 yaş çocuklarının bedensel, zihinsel, duygusal, sosyal, psikomotor alanlarında gelişim göstermelerini plan, program, sistematik ve organize açısından durumu kolaylaştıracak tüm eğitim etkinlikleri okul öncesi eğitim dönemlerinde gerçekleştirilmektedir.⁹ Okul öncesi dönemindeki eğitim, daha kuşatıcı olması açısından doğum ile başlar, örgün eğitimin başlangıç yılı olan ilkokula kadar devam eder.¹⁰ Yine başka bir yaklaşıma göre okul öncesi dönemindeki eğitim; öğrencilerin bireysel özelliklerini dikkate alarak ilköğretime de hazırlayan bir eğitim sürecidir.¹¹ Ayrıca okul öncesi eğitimi, ahlaki ve kültürel değerler, duyu gelişimi, analiz etme, yorumlama ve problem çözme yeteneğini geliştiren ve yaratıcılık ve kendini ifade kabiliyetini edinmesinde önemli rol oynayan, sistematik, planlı ve programlı bir eğitim sürecidir.¹² İslam dini, kişinin ilk

⁴ Mehmet Nuri Yılmaz, "Diyadin İşleri Başkanı Mehmet Nuri Yılmaz'ın Açılış Konuşması", s. 15, Ed. Mualla Selçuk, *Din Öğretiminde Yeni Yöntem Arayışları Uluslararası Sempozyum Bildiri ve Tartışmaları, 28-30 Mart 2001-İstanbul*, Ankara: 2004.

⁵ Fatma Varış, *Eğitim Bilimlerine Giriş*, Alkım Yayınları, İstanbul, 1998, s.136.

⁶ Bilgin, a.g.e., s. 127.

⁷ Perihan Dinç Artut ve Kamuran Tarım, "Okul Öncesi Kubaşık Öğrenme Uygulamaları: Toplama İşlemine Yönelik Bir Uygulama Örneği", *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(2), Adana: 2004, s. 1.

⁸ Haluk Yavuzer, *Doğum Öncesinden Ergenlik Sonuna Çocuk Psikolojisi*, Remzi Kitapçılık, İstanbul: 2011, s.11.

⁹ O. Ural, M. O Ramazan., "Türkiye'de Okul Öncesi Eğitimin Dünü Ve Bugünü", (Ed.) S. Özdemir, H. Bacanlı, M. Sözer, *Türkiye'de Okul öncesi eğitimi ve İlköğretim Sistemi Temel Sorunlar ve Çözüm Önerileri*, Türk Eğitim Derneği Yayıncılık, Ankara: 2007, s. 13-14'den alıntı, Süreyya Erkuş, "Okul Öncesi Öğretmenlerinin Okul Öncesi Eğitim Programındaki Değerler Eğitimine İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi", Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, *Dicle Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Eğitimi Ana Bilim Dalı*, Diyarbakır, 2012, s.10.

¹⁰ Ayla Oktay, a.g.e., 1999, s.16.

¹¹ P. D. Artut ve K. Tarım, "Okul Öncesi Kubaşık Öğrenme Uygulamaları: Toplama İşlemine Yönelik Bir Uygulama Örneği", *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(2), s.1'den alıntı, Süreyya Erkuş, "Okul Öncesi Öğretmenlerinin Okul öncesi eğitim Programındaki Değerler Eğitimine İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi", Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, *Dicle Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Eğitimi Ana Bilim Dalı*, Diyarbakır, 2012, s. 9.

¹² O. ve M. O, a.g.e., s.13-14 , Erkuş, a.g.t, s. 9.

eğitimine önem atfetmektedir. İslam'a göre öğrenme küçük yaşlarda başlar ve bunu da ebeveynin yanı başına gerçekleştirir.¹³ İlk dönem İslam düşünürleri arasında okul öncesinde çocuğun eğitimini en kapsamlı şekilde ele alan ilk düşünürlerden biri de Gazzalidir.¹⁴ Gazali, çocukların duyularının okul öncesi dönemde geliştiğini düşündüğü için bu döneme *duyular evresi* demiştir.¹⁵ Bu dönemde geçirilen yaşantılar hayatın daha sonraki yıllarında hayatı kolaylaştırabileceği gibi, hayatın daha ileriki yıllarında da bazı sorunların da temelini oluşturabilir. . 0-6 yaş arası, her açıdan gelişim hızlıdır ve kritiktir.¹⁶ Okul öncesi dönem, çocuğun gelişiminin hızlı bir şekilde olduğu yıllar olduğuna göre; temeli atılacak olan, kişilik yapısının, planlı, programlı, doğru eğitim ve yönlendirmeler ile desteklenmesi gerekmektedir.¹⁷

Okul Öncesinde Değerler Eğitimi

Değer nitelik bildiren bir kavramdır ve bir şeyin önemli olduğunu ifade eder.¹⁸ Aynı zamanda değer, bir karşılaştırma ve yargıyı ifade eden entelektüel bir aksiyondur.¹⁹ O halde değer, bütün bir hayatın ürettiği hüküm ve yargılardır. Çünkü insan kendisi ve kendisi dışındakilerin eylemleri ile ilgili düşünceler geliştirebilen ve birtakım hükümler verebilen bir varlıktır.²⁰ Değerin anlamlılığı davranışa dönüştükçe önemlidir. Diğer yandan değerın eğitim yönü vardır. Çocukluğumuzdan itibaren içinde yaşadığımız toplumun değerlerini görerek ve aynı zamanda öğrenerek büyürüz. Değerler de ilk etapta aileden gözlem yoluyla daha sonra taklit yoluyla öğrenilir. Eğitim hayatının başlamasıyla yani okul öncesi dönemle beraber değerler eğitime okul ve çevrede girmiş olur. Özellikle değerlerin öğretiminde okul da bilinçli olarak planlı bir şekilde yürütülür. Öğretmen eğitimde uygun yöntem ve teknikler kullanılarak çocuğa değerler eğitimi öğretilmeye çalışılır.²¹ Değerlerin çocuğa kazandırılmasında çevre faktörü özellikle de okul çok büyük bir öneme sahiptir. Değerler eğitimi aile, yakın çevre, okul özellikle kitle iletişim araçları çok büyük bir öneme sahiptir.

¹³ Gözütok, *a.g.e.*, 2014, s. 216; *a.g.e.*, 2002, 200.

¹⁴ Cemil Oruç, "İmam-ı Gazali'nin Eğitim Anlayışı", Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Din Eğitim Bilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul: 2009, s.?.; Oruç, *İmam Gazali'nin Yaşadığı Döneme Kadar İslam Eğitiminin Yapısı ve Gazali de Eğitimin İmkani*, Ekev Akademi Dergisi, 14, (45).

¹⁵ Gazali, "el-Munkız mine'd-Dalal", *Mecmuatu Resaili İmam Gazali*, (thk. İbrahim Emin Muhammed), Mektebetu't-Tevfikiyye, Kahire trs., s. 589; Cemil Oruç, Okul Öncesi Dönemde Çocuğun Din Eğitimi, Dem Yayınları, İstanbul: 2014, s. 31.

¹⁶ Zembat, *a.g.m.*, 1994, 313-34; Özeri, *a.g.e.*, 2004, s. 85-86; M.E.B. Yayınları, 32-72 *Aylık Çocuklar İçin Okul öncesi eğitim Programı*, Okul Öncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü, Ankara: 2006.

¹⁷ Yavuzer, *a.g.e.*, 2011, s. 67-68.

¹⁸ John W. Collins, *Greenwood Dictionary of Education*, Ed. III and Nancy Patricia O'Brien, London, Greenwood press, 2003, s.371'den aktaran, Şakir Gözütok, "Gönümüzde Değer Üretme Problemi ve Öneriler", *Uluslararası Sempozyum İnsani Değerlerin Yeniden İnşası*, 19-21 Haziran 2014.

¹⁹ Bkz. J. Dewey, *Dictionary of Education*, Ed. Ralph B. Winn, New York: Philosophical Library, s. 144'ten aktaran, Gözütok, *a.g.m.*, 19-21 Haziran 2014.

²⁰ Erol Göngür, *Ahlak Psikolojisi ve Sosyal Ahlak*, Ötüken Yayınları, İstanbul, 1975, s. 14; bkz. Gözütok, *a.g.m.*, 19-21 Haziran 2014.

²¹ J. M. Halstead ve M. J. Taylor, "Learning And Teaching About Values: A Review Of recent Research" *Cambridge Jurnal Of Education*, 30, 2, 200, s. 169-202.

Değerler birçok farklı kaynaktan gelişir. Özellikle de okul öncesinde değerlere ilişkin birtakım deneyimlerin çokça ve farklı örnekler üzerinde görülmesi önem arzder.²² Okul öncesi dönemde değerlere ilişkin ilk temeller atılmaktadır. Bireysel ve çevresel deneyimlerin etkisiyle değerlerde birtakım değişimler yaşansa da aslında değerler temelde değişmez birtakım özellikler taşımaktadır. Her ne kadar değerleri ilişkin bilgiler hayat boyun devam etse de değerlerin kalıpları küçük yaştan itibaren oturur.²³ Belli bir olgunluğa gelmiş çocuklar, artık özgür ve özgün iradeleriyle kendi akıl kalplerini dinlemeye başlarlar. Bununla kişisel sorumlulukları gelişerek, başkasının düşüncelerine saygıları artarak anlayışlarını geliştirmektedirler.²⁴ Özgün eğitim öncesi dönemde, ilk bilgilerin edinildiği değerler, birlikte yaşamın ana dinamikleridirler. Nitelikli bir okul öncesi eğitiminde zaten bu gereksinimler yer edinmelidir. Aile ve öğretmenler bu konuda ilk modeller oldukları için değerlerin özümseme pratik edilmesinde öncü kuvveti rolünü üstlenmelidirler.²⁵ Değerler insanca bir yaşamın ve amacın ayrılmaz bileşenleri oldukları için kendi içinde tutarlı oldukları bir inançla ortaya konulmalıdır. Ancak bu tutarlılık, toplumsal ve zaman kodlarına göre değişebileceklerini göz ardı etmemelidir.²⁶

Değerlerin içselleştirilerek özümsemek, bunun için gerekli olan planlamanın sonuçlara dönük yapılması gerçekten kolay bir durum değildir. Bu durum bazen hem aileyi hem öğretmeni hem de okulu aşabilmektedir. Onun için değerlere ilişkin kazanım kaygıları bir eğitim sistemi dahilinde olmalıdır. Ancak bu eğitim sistemine ilişkin yaklaşımlar özellikle bilimsel yaklaşım ve usullere dayanması çok önem arz etmektedir.²⁷ Okul öncesinde değerler eğitimin de çocuğa verilmesinin uygunluğu noktasında uzun yıllar boyunca maalesef tartışma konusu olmuş birçok kez bu eğitimin verilmesi reddedilmiştir. Nihayet en son yapılan 19. Eğitim Şurasında okul öncesinde değerler eğitiminin verilmesi yönünden karara varılmıştır. Belli başlı değerlerin eğitimine sevgi, saygı, hoşgörü, yardımlaşma, işbirliği vs. konularına onay verilmiştir. Bu dönemde sağlam temeller üzerine kurulan değerler, çocuğun sağlıklı bir kişilik geliştirmesi, mutlu ve başarılı bir yaşam sürmesi için de önem arz etmektedir.²⁸ Okul öncesinde değerlerin duyuşsal, bilişsel ve eyleme ilişkin üç boyutu vardır. Bilişsel olarak çocukların kendisinin farkında olması, kendiyi barışık olması, kendi duygularını ifade edip başkalarını da anladığını hissettirmesi, iç denetim sağlamaları kadar, değerlerle ilişkin anlamlandırmak, sorun çözmek, mantıksal kurgulamalar yapmak da değerleri

²² Gülten Uyanık Balat, "Değerler Eğitimi ve Değerler Eğitimi Programları", (Ed.) Ayla, Oktay ve Özgül, Polat, Unutkan, *Okul Öncesi Eğitimde Güncel Konular İçinde*, Morpa Yayınları İstanbul: 2005, s. 197-209.

²³ Balat ve Dağal, *a.g.e.*, 2011, s. 9.

²⁴ M. Z. Aydın, *Ahlak Öğretiminde Örnek Olay İncelemesi Yöntemi*, Nobel Yayınları, Ankara: 2003; Balat ve Dağal, 2001, *a.g.e.*, s. 10.

²⁵ Balat ve Dağal, *a.g.e.*, 2011, s. 16.

²⁶ Ü. Dökmen, *Küçük Şeyler*, 4. Baskı, Sistem Yayıncılık, İstanbul: 2005, s. 60.

²⁷ Recep Kaymakcan-Hasan Meydan, " Öğretmenlere Göre Değerler Eğitimi Uygulamalarının Değerlendirilmesi: İstanbul Örneği", *Değerler ve Eğitimi II: Dem Yayınları*, İstanbul: 2015, s. 277-306

²⁸ Arzu Arıkan vd., *Okul Öncesi Dönemde Değerler Eğitimi*, Ed. Arzu Arıkan, Açıköğretim Fakültesi Okul Öncesi Öğretmenliği Lisans Programı, Anadolu Üniversitesi Matbaası, Eskişehir: 2011, s. 73.

öğrenmede büyük öneme sahiptir. Aynı zamanda sosyalleşme süreci, çocuğun içinde bulunduğu toplumun değerlerini, tutumlarını ve kendisinden beklenen davranışları kazanma süreci olması bakımından da önemlidir.²⁹

Diğer önemli bir konu okul öncesinde değerlerin çocuklara nasıl verilmesi gerektiğidir. Nitekim değerler eğitiminin çocuklara öğretilmesinde aileden sonra en önemli saçı ayağını şüphesiz öğretmenler oluşturmaktadır. Ahlaki fazilet ve değerler daha çok sonradan kazanıldığı için çocuk,³⁰ ahlakı model edindiği insanlardan taklit yolu ile öğrenmektedir. Bu modeller ise çoğu defa anne-baba ve öğretmenlerdir ya da evde çocuğu büyüten kimselerdir.³¹ Okul öncesi dönemde değerlerin temelleri bu yollarla atıldığı, ergenlik sonlarına kadar da sürdüğü için ilerleyen dönemlerde değerlere ilişkin değişimler olsa bile erken dönemde atılan sağlam değer temelleri sarsılmayacaktır.

Yöntem ve Teknik

Öğrenmenin meydana gelmesi ve niteliğinin artmasında kullanılan yöntem ve tekniklerin işlevi büyüktür.³² Yöntemsiz ve tekniksiz bir öğretimde, etkinlikler rastlantıya bırakılmış demektir. Yöntemli çalışmaya önem verildiği takdirde, iyi niyetli çabalar düzene girmiş, denetim altına alınmış olur. Böylece gereksiz uğraşmalar, zaman kaybı önlenmiş olur.³³ Eğitimde yöntem demek, öğrencilere yeni davranışlar kazandırma işlemlerinin nasıl oluştuğu ya da oluşturulduğu hakkında konuşmaktır. Çünkü eğitim, uygun yöntemlerle hedeflerini gerçekleştirmeye çalışır. Bu nedenle her ders için tek bir yöntem değil, çok farklı yöntemlerin kullanılması söz konusu olmaktadır.³⁴ Öğretim tekniği ise, yönteme göre daha dar kapsamlıdır. Teknik, yöntemin içinde kullanılır fakat yöntemin gücünü artıran eylem nitelikleridir. Bu açıdan öğretim tekniği, yöntemin uygulama biçimleridir.³⁵ Bundan dolayı da bir yöntem, birçok öğretim tekniğini içinde barındırabilir. Aslında her ikisi de öğrenmeyi kolaylaştırmak için öğrencilere birer yardım araçlarıdır.³⁶ Öğrenme-öğretme süreçlerinin etkin ve

²⁹ Bkz. D. Joshi, *Value Education in Global Perspective*, Lotus Press, New Delhi: 2007; G. Uyanık Balat, "Değerler Eğitimi ve Değerler Eğitimi Programları", Ed. A. Oktay, Ö. Polat Unutkan, *Okul Öncesi Eğitimde Güncel Konular*, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul: 2005, s.197-209; E. Güngör, *Ahlak Psikolojisi ve Sosyal Ahlak*, Ötüken Yayınları, İstanbul: 1993; H.A. Başal, *Gelişim ve Psikoloji: Nasıl Mutlu Bir Çocuk Yetiştirebiliriz?*, 4. Baskı, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul: 2007; W. Craig, *Childhood Social Development*, Blackwell Publisher, London: 1999; M. J. Gander, H. W. Gardiner, *Çocuk ve Ergen Gelişimi*, Çev. A. Dönmez, N. Çelen, B. Onur, İmge Kitapevi, Ankara: 1998; P. San Bayhan, İ. Artan, *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi*, 4. Baskı, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul: 2004.

³⁰ B. Bayraklı, *İslam'da Eğitim*, İstanbul: 1989, s. 45.

³¹ L. Kohlberg, "Moral Development and Identification", *Child Psychology*, Ed. Harold W. Stevenson, Chicago: 1963, s. 308-309; R. DeVries, "Moral Development", *Encyclopedia of Early Childhood Education*, Ed. L. R. Williams and D. P. Fromberg, New York: 1992, s. 225.

³² F. Oğuzkan, *Orta Dereceli Okullarda Öğretim (Amaç, İlke, Yöntem ve Teknikler)*, Emel Matbaacılık San., Ankara, 1985, s. 166; *Eğitim Terimleri Sözlüğü*, TDK Yayınları, Ankara: 1974.

³³ F. Oğuzkan, *a.g.e.*, Ankara, 1985, s. 69.

³⁴ Bkz. Ö. Demirel ve E. Yağcı, *Öğretim İlke ve Yöntemleri*, MEB Yayınları, İstanbul: 1999.

³⁵ Yüksel Özden, *Öğrenme ve Öğretme*, PegemA Yayıncılık, Ankara: 2000, 136.

³⁶ Hasan Güleriyüz, *Eğitim Programlarının Dili ve Yaratıcı Öğrenme*, PegemA Yayıncılık, Ankara: 2000, s. 113.

etkili olabilmesi için uygun yöntem ve teknik seçmekle doğrudan ilişkilidir. Bu durum da eğitimcilerin yöntem ve teknik hakkındaki bilgi birikimi ve deneyimleri ile olanaklıdır. Yani yöntem ve teknik konusunda zengin bir backgrounda sahip olmaları gerekmektedir.³⁷

Yöntem ve tekniği belirlerken temel unsur hedef ise öğretim stratejisidir. Eğitimci, hedef ve davranışlarından sonra yöntem ve tekniği incelemesi öğretimin etkililiğini artıracak bir stratejidir.³⁸ Yöntem ve tekniği doğru seçmek ve doğru pratik etmek ile öğrenme ve öğretme süreçlerinin verimliliği arasında doğru orantı vardır. Bu açıdan çevre, öğrenci, zaman ve konuya en uygun yöntem ve teknik hangisi ise o seçilmelidir.³⁹ Öğretim yöntemi ve teknikleri, öğretmenin sınıflarda öğretmeyi sağlamak için yaptığı uygulamalardır. Etkin bir öğretim için öğretmenin seçebileceği yöntem ve teknik sayısı sınırsızdır. Öğretmen kendi yaratıcılığını da kullanarak yeni yöntemler geliştirebilir. Ancak yöntem ve teknik seçiminde programın niteliği, öğrenci grubunun tutumları, öğretmenin ve öğrencinin kişiliği, sınıf atmosferi gibi faktörler etkili olabilmektedir. Öğretmenin seçtiği yöntem ve tekniğe yatkınlığı çok önemlidir. Bazı öğretmenler alıştıkları bir yöntemde değişiklik yapmak istemeyip genellikle aynı yöntemle derslerini işlemeye devam edebilirler. Oysa öğrencilerin farklılıklarını da göz önünde bulundurarak öğretmenin farklı imkanları değerlendirebilmesi gerekmektedir.⁴⁰ Her yöntemin farklı kullanım biçimi ve farklı özellikleri olduğunu da unutmamak gerekir. Her yöntem farklı amaçlar için geliştirilmiştir. Etkili öğrenmeyi sağlama açısından birinin iyi sonuç verdiği bir ortamda diğer yöntem başarısız olabilir. Bu nedenle "iyi yöntem" yoktur, "duruma uygun-etkili yöntem" olduğunu söyleyebilir.⁴¹

Yöntem

Okul öncesi değerler eğitiminde kullanılan yöntem ve teknikleri konu edinen bu çalışmada nitel bir çalışmadır. Nitel araştırma, gözlenemeyen insan eylemlerinin iç nedenlerini ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Nitel araştırmacılar, insanların deneyimlerini nasıl yorumladıklarını, dünyalarını nasıl kurduklarını, deneyimlerine nasıl anlamlar yüklediklerini anlama çabasındadırlar.⁴²

³⁷ Bkz. Ö. Demirel ve E. Yağcı, *Öğretim İlke ve Yöntemleri*, MEB Yayınları, İstanbul: 1999.

³⁸ Ruşen-Oğuzkan, *Alaylıoğlu, Ansiklopedik Eğitim Sözlüğü, İnkılap ve Aka basımevi, İstanbul: 1976, s. 205*

³⁹ Veysel Sönmez, *Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı*, Pegem Yayıncılık, Ankara: 2006, s. 100; S. Recai Doğan, *Din Öğretiminde "Dikkat Edilmesi Gereken Temel İlkeler ve Örnek Bir Ders İşleniş" İlköğretim Din Kültürü ve ahlak Bilgisi Öğretim Programları ve Bir Uygulama Örneği*, (Ankara Modeli) M.E. Basımevi, İstanbul: 2001, s. 58-73.

⁴⁰ Aydoğan vd., a.g.e., s. 115; Ayrıca bkz. L. Küçükahmet, *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme*, 12. Basım, Nobel Yayınları, Ankara: 2001, s. 45; M. Taşpınar, *Kuramdan Uygulamaya Öğretim İlke ve Yöntemleri*, 5.Baskı, Elhan Kitap Yayın Dağıtım, Ankara: 2012.

⁴¹ Aydoğan vd., a.g.e., s. 114.

⁴² Sharan B. Merriam, *Nitel Araştırma Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber*3. Basımdan Çeviri Editörü: Selahattin Turan, Nobel Yayıncılık, Ankara: 2013, s. 5; Ayrıca bkz. Corrine Glasne, *Nitel Araştırmaya Giriş*, Çeviri Editörleri: Ali Ersoy- Pelin Yalçınoğlu, 5. Baskı, Anı Yayıncılık, Ankara: 2015, s.1; Philipp Mayring, *Nitel Sosyal Araştırmaya Giriş*, Çev. Adnan Gümüş-M. Sezai Durgun, BilgeSu Yayıncılık, Ankara: 2011; Elif Kuş, *Nitel-Nitel Araştırma Teknikleri*, 4. Baskı, Anı Yayıncılık, Ankara: 2012.

Bu araştırmada, nitel araştırma desenlerinden biri olan olgubilimden (fenomenoloji) yararlanılmıştır. Olgubilim, farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir bilgiye sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır.⁴³ Olgubilim, tek bir kişinin deneyimlerini dar bir çerçevede tanımlamak değil, birden fazla kişinin yaşam deneyimlerinin anlamlarını olgusal bağlamda analiz etmeyi öncelemektedir.⁴⁴ Bu açıdan olgubilimde deneyim önemlidir. Bireyin olayları nasıl anlamlandırdığını anlayabilmek için, onun deneyimlerine bakmak gereklidir. Bu deneyimlere bakılarak olgular hakkında derin bir anlayış geliştirilir.⁴⁵

Bu araştırmada “amaçlı örnekleme” kullanılmıştır. Bu tür örneklemede araştırmacı kimlerin seçileceği konusunda kendi yargısını kullanır ve araştırmacının amacına uygun olanları örnekleme alır.⁴⁶ Bu çalışma grubu çoğunluğu Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okul öncesi devlet okulları, anasınıfları ve özel okulda çalışan öğretmenler oluşturmaktadır. Katılımcıların tümü okul öncesi eğitimi ile ilgili bölümlerden mezun ve pedagojik formasyon eğitimini almış 1’i erkek 47’si bayan olan öğretmenlerdir. Araştırmaya katılan öğretmenlerden erkek öğretmene (EÖ), bayan öğretmenlere ise (BÖ) kodları verilmiştir.

Araştırma olgubilim olarak tasarlandığından amaca uygun olan grup üzerinde gözlem tekniği uygulanmıştır. Nitel araştırmalarda gözlem ana veri kaynaklarındanır.⁴⁷ Gözlem, belli bir kişi, yer, olay, nesne, durum ve şartlara bağlı olarak bilgi toplamak için belirli hedeflere yöneltilmiş bir bakış ve dinleyiştir.⁴⁸ Eğer bir araştırmacı, herhangi bir ortamda oluşan bir uygulamaya ilişkin ayrıntılı ve kapsamlı bir resim elde etmek istiyorsa gözlem yöntemini kullanabilir.⁴⁹ Aslında bilim dünyasının başlangıcı gözleme dayanır diyebiliriz. Çünkü bilimsel yöntemlerle ulaşılan sonuçların geçerliliğini sınamak için yine gözleme başvurulur. Gözlem tekniğinin en önemli özelliklerinden biri, gözlenen şeylerin kendi doğal ortamları içinde bulunmasıdır. Birçok davranış ancak bu

⁴³ Yıldırım, A. ve Şimşek, H. *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. 8. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara: 2011, s. 72.

⁴⁴ J. W. Creswell, *Qualitative inquiry&research design choosing among five approaches*. Second edition. London: 2007, Sage Publication, s. 57; Stan Laster, “An introduction to phenomenological research”,https://www.researchgate.net/publication/255647619_An_introduction_to_phenomenological_research?enrichId=rgreq-e6047350f6aa2dd71b7468322da7f45aXXX&enrichSource=Y292ZXJQYWdlOzI1NTY0NzYxOTtBUzoxNjAxMTUzODY3NTcxMjBAMTQxNTE4NTg5MTEzNQ%3D%3D&el=1_x_2&_esc=publicationCoverPdf, 15.03.2017, 21:21, s. 1-5.

⁴⁵ J. W. Creswell, *Qualitative inquiry&research design choosing among five approaches*. Second edition. London: 2007, Sage Publication, s. 61-62; Stan Laster, “An introduction to phenomenological research”,https://www.researchgate.net/publication/255647619_An_introduction_to_phenomenological_research?enrichId=rgreq-e6047350f6aa2dd71b7468322da7f45aXXX&enrichSource=Y292ZXJQYWdlOzI1NTY0NzYxOTtBUzoxNjAxMTUzODY3NTcxMjBAMTQxNTE4NTg5MTEzNQ%3D%3D&el=1_x_2&_esc=publicationCoverPdf, 15.03.2017, 21:21, s. 1-5.

⁴⁶ A. Balcı, *Sosyal Bilimlerde Araştırma*, Pegem Akademi Ankara: 2009, s. 98.

⁴⁷ Sharan B. Merriam, *Nitel Araştırma Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber*3. Basımdan Çeviri Editörü: Selahattin Turan, Nobel Yayıncılık, Ankara: 2013, s. 111.

⁴⁸ Bkz. Karasar, N., *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. 16. Baskı. Nobel Yayıncılık, Ankara: 2006.

⁴⁹ Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 75.

şekilde objektif olarak belirlenebilir.⁵⁰ Burada en önemli husus dikkatli ve sistematik bir gözlem yapmak, önemli ayrıntıları önemsiz şeylerden ayırt etmek ve betimleyici anlatımla gözlemi yazıya aktarabilmektir.⁵¹ Bu araştırmada yapılan gözlem türü yapılandırılmış bir çalışmadır. Bu tür çalışmalar yarı-yapılandırılmış çalışma olarak da adlandırılır. Bu tür araştırmalarda, yapılandırılmamış alan çalışmaları yolu ile elde edilen sonuçlar, doğal ortamlarda araştırma amacına hizmet eder. Bu durumda araştırmacı, genellikle yapılandırılmış bir gözlem ya da araçları kullanacaktır. Yani gözlenen ortam, araştırma konusunun amacına uygun olarak gözlenmesi demektir. Bu türün en önemli sorunu, araştırmacıya ortam üzerinden tam bir kontrol gücü vermemesidir. Araştırmacı ortamda rol oynayan dış etkenleri kontrol altında tutamayacaktır.⁵² Bu araştırmada da araştırmacı, katılımcılarla önceden iletişime geçmiş, okul öncesi eğitim programına dahil edilen değerlerin eğitiminde okul öncesi öğretmenlerinin kullandıkları yöntem ve teknikleri yerinde gözlemlemek istediğini bildirmiştir. Öğretmenler, istedikleri değer türünü kendileri seçmiş ve seçtikleri değer türünü öğretmek için uygun buldukları yöntem ve tekniği kendileri belirlemiştir. Daha sonra değer eğitimi etkinliği için müfredata göre uygun buldukları tarih, gün ve saati araştırmacıya bildirmişlerdir. Araştırmacı, sahada olan öğretmenlerin yaptıkları etkinlikleri gözlemlemek için belirlenen tarih, gün, saat ve yerde bulunmuştur. Yapılan etkinlikler baştan sona gözlem altında tutulmuştur. Katılımcılardan alınan izin ile etkinlikler kamera kaydı ile kaydedilmiştir. Kamera kaydından elde edilen veriler yazıya aktarılmış ve yazılı olan veriler ayrı ayrı betimsel analiz yapılarak tematik kodlar oluşturulmuştur.

Araştırma verilerinin güvenilirliğini sağlamak için ilgili bilim topluluğunun görüşüne başvurulmuştur. Bilim topluluğunun eleştiri doğrultusunda araştırma verileri tekrar gözden geçirilmiş ve yaptıkları öneriler dikkate alınarak araştırma verileri kabul edilmiş standartlar haline getirilmiştir. Açık ve anlaşılır olmayan olgu ve olaylar belirlenerek bunlar bulgulara dahil edilmemiştir. Araştırmanın *iç geçerliğini* sağlamak için, veri toplama araçlarının hazırlanmasında ve verilerin toplanmasında kavramsal çerçeve rehber olarak alınmıştır. Araştırmada *dış güvenirliliğin* sağlanması amacıyla, kullanılan görüşme ve doküman inceleme yöntemleri ile bu yöntemlerin aşamaları açık bir biçimde tanımlanmıştır. Çalışmada ulaşılan sonuçlar, elde edilen verilerle ilişkili bir biçimde sunulmuştur.

Bu araştırmanın veri analizinde tematik analiz tekniğinden yararlanılmıştır. Tematik analizlerde, tema ve örüntüler aramak için verilerde analitik tekniklere odaklanılır. Bu analizlerde en önemli nokta verilerin kodlanmasıdır.⁵³ Bulunan kodlar, ana kategori ve alt kategorilere ayrılıp, araştırmanın temaları oluşturulur.⁵⁴ Bu nedenle bu araştırmada gözlem sonuçlarından elde edilen veriler ilk olarak transkript haline getirilmiştir.

⁵⁰ Karasar, N., *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. 16. Baskı. Nobel Yayıncılık, Ankara: 2006, s. 175-176.

⁵¹ M. Q. Patton, *Çhialitative research and evaluation methods*, (3rd ed.), Thousand Oaks, CA: Sage: 2002, s. 260-261.

⁵² A. Balcı, *Sosyal Bilimlerde Araştırma*, Pegem Akademi Ankara: 2009, s. 125-126.

⁵³ Glesne, a.g.e., s. 255.

⁵⁴ P. Liamputtong, Qualitative data analysis: conceptual and practical considerations. *Health Promotion Journal of Australia*, 20 (2), 2009, s. 135. (133-139).

Araştırmacı tarafından transkriptlerde yazılı olan veriler ayrı ayrı betimsel analiz yapılarak tematik kodlar oluşturulmuştur. Daha sonra katılımcılar tarafından dile getirilen görüşlerden alıntılar yapılmıştır. Veriler toplanırken ve analiz edilirken etik açıdan her bir katılımcıya bir kod verilmiştir. Gözlem için katılımcı olmayı kabul eden öğretmen sayısı ise 12'dir. Gözleme katılanların tümü bayan öğretmenlerdir. Gözlem'e katılmayı kabul eden öğretmenlerin kodları ise (GÖZ: Gözlem) GÖZ1, GÖZ2, GÖZ3, GÖZ4, GÖZ5, GÖZ6, GÖZ7, GÖZ8, GÖZ9, GÖZ10, GÖZ11 ve GÖZ12 olarak belirlenmiştir. Araştırmada oluşturulan ana temalar ve kodlar bulgular bölümünde başlıklar halinde sunulmuştur. Ayrıca bu araştırmada ortaya çıkan temalar çerçevesinde veriler kolay anlaşılır biçimde tanımlanmaya çalışılmış ve sık sık doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Gözlem, katılımcı öğretmenlerin sınıf ortamında gerçekleştirdiği değer eğitimi etkinliklerini kapsamaktadır. Bu etkinlikler, okul öncesi eğitiminde öğretim programına dahil edilen değerlerden olan *sorumluluk, dürüstlük, hoşgörü, iyilik, sevgi, paylaşmak ve saygı* değerleridir. Bu değer türlerini katılımcı öğretmenlerin kendileri seçmiştir. Seçilen değerlerin eğitimini ve bu eğitimde kullanılan yöntem ve teknikleri de katılımcı öğretmenler seçmiştir. Yani araştırmaya katılan her bir katılımcı öğretmen, kendisinin seçtiği değer, bir değer türü ve kendisinin belirlediği yöntem-teknik ile sınıf ortamında değer eğitimi etkinlikleri yapmışlardır. Kendilerinin bilgisi ve izni dahilinde bu etkinlikler gözlemlenmiş ve kaydedilmiştir. Gözlem etkinliğine toplam 12 öğretmen katılmıştır.

Bulgular ve Yorum

Bu bölümde, araştırma verilerinin çözümlenmesi sonucu elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Öğretmenlerle yapılan yarı-yapılandırılmış gözlemlerden elde edilen bulgular yeni oluşturulan temalarla belirlenen başlıklar altında verilmiştir. Gözlenen ilk değer etkinliği *sorumluluk* değeri olup, onunla ilgili iki katılımcı öğretmen etkinlik yapmıştır. Yapılan etkinlikler olduğu gibi aşağıda alıntılanmıştır:

1. Sorumluluk

GÖZ1- "Çocukları yarım ay şeklinde oturtuktan sonra hikâye öncesi sohbet etkinliğine geçildi. Sohbet sırasında öğretmen çocuklara soru-cevap yöntemini kullanarak dersi işledi. Daha sonra çocuklara sorumluluk değeri hakkında sorular sordu. Çocuklara oyuncakları neden topladıklarını sordu çocuklarda söz hakkı isteyip bu bizim görevimizdir biz bu davranışta bulunarak sorumluluğumuzu yerine getirdik. Daha sonra çocuklara okulda başka sorumluluklarımız nedir diye sordu. Çocuklarda öğretmenimizin verdiği etkinliği yapmak, okula zamanında gelmek, yerlere çöp atmamak şeklinde cevaplar verdiler. Öğretmen çocuklara bu verdikleri örneklerin bizim sorumluluklarımız olduğunu ve bizim her zaman bunlara uymamız gerektiğini söyledi. Sınıfımız temizlemeseydik, öğretmenin verdiği ödevleri yapmasalardı neler olurdu hakkında konuşuldu. Ve eğer sorumluluklarımızı yerine getirmesek ne olurdu üzerine konuşuldu. Oyuncaklarını toplama sorumluluğunu yerine getirmediikleri zaman ayaklarının takılıp düşebileceklerini veya sınıfın dağınık olması görsel açıdan rahatsız edici olduğu üzerine konuşuldu. Okulda yapılması gereken sorumluluklardan sonra öğretmen, çocuklara evde uymamız gereken sorumluluklar olduğunu bunların neler olacağını çocuklara sordu. Çocuklarda evdeki oyuncaklarımızla oynadıktan sonra tekrar geri

toplamak, annemize sofrayı kurarken yardım etmek, yatağımızı toplamak şeklinde cevap verdi. Ardından öğretmen çocukların verdiği cevapları toparlayarak hikâye saatinde geçti. Hikâye saatinde de konusu sorumluluk olan süslü kuyruk adında bir hikâye okundu. Öğretmen resimleri çocuklara göstererek hikâyeyi okudu. Hikâyeye bittikten sonra çocuklara hikâyenin ismini, konusunu sorular sorarak çocukların anlama düzeylerini ölçtü.”

GÖZ2- “Öğretmen çocukları oturtuktan sonra sorumluluk hakkında biraz sohbet etti. Daha sonra mutfağa gidip her öğrenci için birer yumurta haşladılar. Yumurtalar piştikten sonra alıp sınıfa gittiler. Öğretmen çocuklara herkes eve gittiği zaman kendi yumurtasını götürecek ve diğer gün okula geldiğinde yumurtasını tekrara geri getirecek dedi. Yalnız yumurtanızı kırmamanızı istiyorum yumurtasını Cuma gününe kadar kırmayana ödül vereceğim. Hadi bakalım verdiğim sorumluluğu kim yerine getirecek. Cuma günü tekrar gözlem için okula gittiğimde sadece bir tane çocuğun yumurtasının kırılmadığını diğerlerin verilen sorumluluğu tam olarak yapmadığını gördüm. Öğretmen çocukları oturtup verdiği sorumluluk hakkında konuştuktan sonra her öğrenciye neden yumurtalarını kırdıklarını sordu. Ve genel olarak öğrenciler öğretmenim elimden düştü, unuttum gibi cevaplar verdi. Yumurtasını kırmayan Ömer ise öğretmenim siz bana bir sorumluluk verdiniz bende bu yüzden çok dikkatli oldum yumurtamı getirip götürürken bir kaba koyup elimde tuttum eve gidince masama koyuyorum. Öğretmen Ömer’e verdiği sorumluluğu yerine getirdiği için teşekkür edip hediyesini verdikten sonra etkinliği bitirdi.”

Okul öncesi eğitime dahil edilen değerlerden olan *sorumluluk* değerini araştırmaya katılan on iki öğretmenden ikisinin seçtiği gözlenmektedir. GÖZ1 ve GÖZ2 olarak kodlanan öğretmenler *sorumluluk* değerini nasıl öğrettiklerini, öğretirken hangi yöntem ve teknikler kullandıklarına dair gözlem metnine bakıldığında, GÖZ1 katılımcısı sunum ve anlatım tekniği, hikâye tekniği, soru-cevap yöntemi, analizle öğretim tekniği, senaryo ile öğretim yönteminden yararlandığı görülmektedir. GÖZ2 katılımcısı ise, sunum ve anlatım tekniği ile beraber buluş yöntemini merkeze aldığını söyleyebiliriz. Ayrıca analizle öğretim tekniği ile çözümleme ve birleşim yöntemini de andıran bir metodoloji izlemiştir.

Gözlenen ikinci değer etkinliği *dürüstlük* değeri olup, onunla ilgili yapılan etkinlik olduğu gibi aşağıda verilmiştir:

2. Dürüstlük

GÖZ3- “Öğretmen çocukları bir araya topladıktan sonra sandalyelerini alıp yarım daire şeklinde oturmalarını istedi. Ardından çocuklara yalan konuşmanın kötü bir şey olduğunu ve her zaman dürüst olmamız gerektiği hakkında kısa bir sohbet etti. Daha sonra çocuklara yalancı çoban adlı hikâyeyi okudu. Hikâyeye bittikten sonra çocuklara hikâye hakkında sorular sordu ve çocuklardan cevaplar aldıktan sonra dramatizasyon yöntemini kullanarak çocuklardan hikâyeyi canlandırmalarını istedi. Çocukların isteklerine göre rol dağılımı yapıldıktan sonra hikâyeyi canlandırmalarını istedi. Çocuklarda çoban koyun, köy halkı, kurt rollerini aldılar ve hikâyeyi dramatizasyon yöntemiyle canlandırdılar. Her çocuğa rol gelinceğe

kadar canlandırmaya devam ettiler. Canlandırmanın sonunda yalan konuşmanın kötü bir davranış olduğu, şaka bile olsa yalan söylememek gerektiği her durumda dürüst olmak gerektiği hakkında kısaca bir toparlama sohbeti yapıldıktan sonra öğretmen dersi bitirdi.”

Okul öncesi eğitime dahil edilen değerlerden olan *dürüstlük* değerini araştırmaya katılan on iki öğretmenden yalnızca biri tercih etmiştir. GÖZ3 olarak kodlanan öğretmen *dürüstlük* değerini öğretirken kullandığı yöntem ve tekniklere bakıldığında, onun sunum ve anlatım yöntemiyle konuya başladığı görülmektedir. Akabinde öğretmenin hikaye yöntemiyle konuya devam ettiği, okunan hikayenin canlandırılmasını istemekle de drama yöntemini kullandığı gözlenmektedir. Hikaye ve drama yönteminin birlikte kullanılması konunun önemini ortaya koymaktadır. Ayrıca bir konunun teyit edilmesi, pekiştirilmesi ve deneyimleyerek hissedilmesi için de beraber kullanılacak güçlü yöntem ve tekniklerdendir.

Gözlenen üçüncü değer etkinliği hoşgörü değeridir. Hoşgörü ile ilgili yapılan etkinlik aşağıda kaydedilmiştir:

3. Hoşgörü

GÖZ4- “Öğretmen çocukları sınıfın ortasına topladı. Daha sonra deve cüce oyununu oynattı. Çocukların hikâye saatine hazır olmadıklarını görünce sar sar makarayı tekerleme oyununu da oynattıktan sonra hikâye geçildi. hikâye kitabını göstererek kitabın üstündeki resimlerin neler olduğunu ve hikâyenin isminin ne olacağı hakkında sorular sordu. Hikâye o ayın değeri olan Kıpı ile Zıdır adında bir hikâyeyi resimlerini çocuklara göstererek ve ses tonunu da karakterlere göre değiştirerek anlattı. Hikâyenin konusu hoşgörü değeri idi. Hikâyeye bittikten sonra hikâyeye hakkında çocuklara sorular sorduktan sonra projeksiyon yardımıyla daha önce hazırladığı resimleri duvara yansıtarak çocukların resmi yorumlamalarını istedi. Resimde kavga eden çocuklar vardı öğretmen çocuklara resimde ne görüyorsunuz diye soru. Söz hakkı isteyen çocuklardan çocuklar kavga ediyor, gözleri yüzleri morarmış şeklinde cevap verdiler. Daha sonra öğretmen peki bu davranış doğru bir davranış mı diye sordu. Çocuklarda davranışın doğru bir davranış değil davranışın yanlış olduğu hiçbir durumda kavga etmemeleri gerektiğini söylediler. Akabinde öğretmen çocuklara sınıfta bazen yanlışlıkla arkadaşınıza çarpabilirsiniz bu durumda ne yapmanız gerekiyor diye sordu. Çocuklardan birkaçı biz de arkadaşımıza çarpabiliriz, birkaçı da yanlışlıkla olduğu için hoş görmeliyiz dedi. Öğretmen akabinde bir öğrencisini seçerek canlandırma yaptılar. Bura da dramatizasyon yöntemini kullandı. Ve en son olarak konu ile alakalı tom ve jery çizgi filmi çocuklara izleterek dersi bitirdi.”

Okul öncesi eğitime dahil edilen değerlerden olan *hoşgörü* değerini de yalnızca bir katılımcı tercih etmiştir. Bu katılımcı da GÖZ4 olarak kodlanmıştır. GÖZ4 katılımcısı da *hoşgörü* değerini öğrencilere öğretmek için sınıfta etkinlik yapmıştır. Yaptığı etkinlikte kullandığı yöntem ve teknikler dikkate alındığında, eğitsel oyunlar tekniği ile başlayarak sunuş ve anlatım yöntemi, rol play yöntemi, hikaye tekniği, soru-cevap yöntemi, gösteri tekniği, beyin fırtınası tekniği, buluş yoluyla keşfetme yöntemi, bilgisayar destekli öğretim yöntemi, benzetim yöntemi ve dramatizasyon yönteminden yararlandığı gözlenmektedir. Sonra video destekli görsel teknikle de pekiştirerek *hoşgörü* değerini öğretmeye çalıştığını söylemek mümkündür.

Gözlenen dördüncü değer etkinliği iyilik değeridir. İyilik ile ilgili gözlenen etkinlik olduğu gibi aşağıda takdim edilmiştir:

4. İyilik

GÖZ5- “Öğretmen çocukları minderlere oturttu. Ardından onlara şimdi sizlerle iyilik meleşti oyununu oynayacağız dedi. Oyuna başlamadan önce çocuklara hatırlatmak adına oyunun nasıl oynandığından bahsetti. Oyunda gün içerisinde ilk okula geldikleri andan itibaren herkes birbirine yardım ediyor, paylaşıyor, arkadaşını dinliyor ve bu şekilde bir sürü iyilik biriktiriyor. Ama ben nasıl biriktirdiklerini bilmiyorum. Ve en sonda da herkes kendine bir iyilik meleşti seçiyor ve ona ne tür iyilikler yaptığını ve neden yaptığını söylüyor. En çok oyu alan sınıfın iyilik meleşti seçiliyor. Açıklamadan sonra çocuklara rutin günlük etkinliklerine geri döndü. Aradan birkaç saat geçtikten sonra öğretmen öğrencileri tekrar minderlere oturtup oyuna devam ettirdi. Öğretmen Ada senin iyilik meleşti kim diye sordu. Ve akabinde çocuklar acaba Ada kimin ismini söyleyecek ve acaba ona ne iyilikte bulunmuş çok merak ediyoruz değil mi çocuklar diye sordu. Ada benim iyilik meleşti Şilan çünkü bana boyamamda yardım etti dedi. Öğretmen evet yardımlaşma iyiliğinin büyük bir parçasıdır dedi. Ve Şilan’a bir oy verdi. Sonra öğretmen peki Bera senin iyilik meleşti kim diye sordu. Bera benim iyilik meleşti Eserin dedi. Öğretmen peki Eserin sana ne yaptı bizimle paylaşır mısın dedi. Bera Eserin ihtiyacım olan şeyleri bana veriyor dedi. Ve öğretmen Eserin’e de bir oy verdi. Öğretmen Yusuf’a iyilik meleşti kim olduğunu sordu. Yusuf, Fatih dedi. Öğretmen neden diye sordu? Oyuna geldiğini benimle paylaştı diye cevap verdi. Öğretmen Fatih’e bir puan verdi. Daha sonra Öğretmen Şilan’a iyilik meleşti kim olduğunu sordu. Şilan öğretmenim kimse bana yardım etmedi ki dedi. Öğretmen sadece yardım etmek gerekmiyor seni dinlemiş olabilir, seninle birşeyini paylaşmış olabilir, yanında olabilir dedi. Akabinde Şilan Ada benim iyilik meleşti çünkü beni dinledi diye cevap verdi. Öğretmen Ada’ya da bir puan verdi. Öğretmen daha sonra Ayşe’ye senin iyilik meleşti kim tatlım diye sordu. Ayşe de Ali Turan diye cevap verdi. Öğretmen neden Ali Turan o istedi diye mi ismini söyledin lütfen bana doğruyu söyle dedi. Hayır öğretmenim arkadaşım gerçekten benimle boyalarını paylaştığı için onun ismini söyledim. Öğretmen arkasından doğru konuştuğu için Ayşe’ye teşekkür etti. Öğretmen Berat’a senin iyilik meleşti kim diye sordu. Berat Harun diye cevap verdi. Öğretmen ooo bütün sınıf iyilik meleşti olmuş neredeyse ismi çıkmayan yok bu da beni çok mutlu etti. Arkasından öğretmen Harun’a iyilik meleşti kim olduğunu sordu Harun Berat diye cevap verdi. Öğretmen peki neden Berat diye sordu. Keçeli kalemini benimle paylaştı öğretmenim dedi. Fatma benim iyilik meleşti Şilan dedi öğretmen Şilan’ın bir oyu daha oldu çok güzel dedi. Peki Şilan ne yaptı sana Fatma’cığım diye sordu öğretmen. Fatma Şilan arkadaşım bana yardım etti. Semra senin iyilik meleşti kim sen bugün üzgündün kim seni mutlu etti kim yanında oldu İyilik meleşti öğretmenin de diye bilirsin diye sordu. Semra Şilan diye cevap verdi. Oyunun sonunda öğretmen sınıftaki öğrencilerin ismini teker teker söyleyip bugün bir iyilik yaptıkları için arkadaşlarının alkışlamasını istedi. Ve özellikle Şilan’ı çok alkışlamalarını ve bugün çok iyilik yaptığı için günün iyilik meleşti seçildi. Ve kendine de kocaman bir alkış istedi.”

İyilik değeri de okul öncesi eğitime dahil edilen değerlerdendir. *İyilik* değerini sınıfta etkinlik yaparak öğretmek isteyen bir katılımcı vardır. Bu katılımcının da

kodu GÖZ5 olarak belirlenmiştir. GÖZ5 katılımcısı *iyiliği* öğretmek için sınıfta gerçekleştirdiği etkinlikte birden fazla yöntem ve teknik kullandığı gözlenmektedir. Yaptığı etkinlikte kullandığı yöntem ve teknikler, eğitsel oyunlar, sunuş ile anlatım, buluş yoluyla öğrenme, hikaye, demonstrasyon, soru-cevap, ödül ile motive etme ile bir tür işbirlikçi öğrenmedir. Bu yöntem ve teknikler kullanılarak öğretilmek istenilen *iyilik* değerinin pekiştirildiği söylenebilir.

Gözlenen beşinci değer etkinliği *sevgi* değeridir. *Sevgi* değeri için etkinlik yapan toplam dört katılımcı öğretmen vardır. Bu değer türü ile ilgili gözlenen etkinlikler aşağıda verilmiştir:

5. Sevgi

GÖZ6- “Öğretmen öğrencileri mindere oturtuktan sonra evet çocuklar şimdi size bazı sorular soracağım dedikten sonra sizce sevgi ne demek diye soru sordu. Öğrencilerden Ayşe kardeşimizi sevmek diye cevap verdi öğretmen evet kardeşimizi sevmek kardeş sevgisi diye pekiştirdi. Ahmet babamızı sevmek diye cevap verdi, Aslı mesela uzakta olup ama sevdiğimiz birine mektup göndermek, çünkü aramızda bir sevgi bağı var demektir. Öğretmen akabinde tüm çocuklara peki herkes sevilir mi sizce diye sordu. Öğrencilerin tamamından evet cevabı geldi bunun üzerine öğretmen tüm insanları bizler seviyoruz değil mi çocuklardan yine evet cevabı geldi. Daha sonra öğretmen hayvanları seviyor muyuz diye sordu. Çocuklar hayvanların ismini sayarak eşek, köpek, kedi hepsini seviyoruz diye cevap verdi. Öğretmen bitkileri seviyor muyuz mesela çiçekleri diye sordu çocuklardan evet cevabı geldi. Öğretmen peki bitkileri neden seviyorsunuz diye sordu çocuklar çünkü etrafımıza güzellikler katar diye cevap verdiler. Öğretmen o zaman bitkilerimize zarar vermemeliyiz mesela parklarda çimlere basmamalıyız, dalında olan çiçekleri koparmamalıyız diye açıklama yaptıktan sonra sohbeti bitirip hikâye etkinliğine geçildi. Bu Yaratığı Seveceksin Ejdarha Eju adlı konusu sevgi olan hikâyeyi okudu. Hikâyeyi sayfalarını teker teker göstererek okudu. Hikâyeye bittikten sonra hikâyeyi beyenip beğenmediklerini sordu çocuklar hikâyeyi beğendiklerini söylediler. Daha sonra öğretmen bu hikâyemizde ne sevgisi anlatılıyordu diye sordu çocuklardan ayşe kardeş sevgisi öğretmenim diye cevap verdi. Peki hanginizin kardeşi var diye sorduktan sonra kardeşi olan öğrencilere kardeşinizi seviyorsunuz değil onları sevmeliyiz onların bize ihtiyacı var dedikten sonra dersi bitirdi.”

GÖZ7- “Öğretmen çocuklarla hal hatır sorduktan sonra bugün sizinle sevgi hakkında konuşacağız dedi. Daha sonra öğrencilerin sevgi hakkında düşüncelerini öğrenmek için sevgi ne demek diye sordu. Öğrencilerden Hasan hediyeleşmek ve sarılmak sevgidir diye cevap verdi, Ömer annemize çiçek vermek, Elif annemizin bize oyuncak alması gibi cevaplar verdiler. Arkasından öğretmen peki çocuklar sevgi sadece annemizden ibaret mi biz sadece annemizi mi seviyoruz mesela çiçekleri, hayvanları, ya da bazı arkadaşlarımız engelli olabiliyor biliyorsunuz onu seviyoruz. Öğretmen bu örnekleri verdikten sonra öğrencilerden kardeşlerimizi, arkadaşlarımızı, öğretmenimizi, yaşlıları şeklinde cevaplar gelmeye başladı. Daha sonra öğretmen çocuklara sevginin sadece anne veya babayla sınırlı olmadığı çevremizde bir sürü seveceğimiz şeyin olduğunu söyledikten sonra konuyu pekiştirmek için Arkadaş Özlem’i adında bir hikâyeyi okudu. Hikâyeye bittikten sonra çocuklara hikâyeye hakkında soru sorup dersi bitirdi.”

GÖZ8- “Öğretmen çocukları etkinlik masasına oturttu daha sonra daha önce sanat etkinliğinde yaptıkları zarfları onlara dağıttı. Daha sonra çocuklara sevgi nedir sevgiden ne anlıyoruz çocuklar diye sordu. Öğrencilerden Ali mektup, Arya ağaç sevgisi, Zelal çiçek sevgisi, kardeş sevgisi tarzında cevaplar geldi daha sonra öğretmen evinde hayvan besleyen var mı diye sordu. Sınıfta besleyen çıkmadı. Öğretmen çocuklara dağıttığı zarfı ne için onlarda dağıtmış olabileceğini sordu? Zarfın üstünde ne var? Çocuklar kalp diye cevap verdi. Öğretmen çocuklara kalp görünce aklınıza ne geliyor? Çocuklardan Ömer sevgi diye cevap verdi. Öğretmen aferin dedi. Daha sonra öğretmen şimdi size kartlar vereceğim bu kartları siz keseceksiniz daha sonra kim arkadaşına sevgisini gösterirse ben onun zarfına bir kart koyacağım. Bir hafta sonra zarfında en çok kart olana ben hediye vereceğim dedi çocuklar kartlarını kesip öğretmenlerine verdiler en son olarak zarflarını simleler süslediler çalışma burada bitti.”

GÖZ9- “Öğretmen çocukları mindere oturttu. Daha sonra konusu sevgi olan bir hikâyeye öğretmen tarafından okundu. Sınıfta neden birbirimizi sevmeliyiz hakkında tartışıldı. Birbirimizi sevmezsek ne olur, birbirimize sevgimizi nasıl belli ederiz gibi tartışma ortamında sohbet edildi. Akabinde öğretmen seni seviyorum müzikli oyunu oynattı. Oyunda herkes sınıfın için de müzikle beraber dans ediyor müzik durunca en yakınındaki arkadaşına sarılıp seni seviyorum diyor oyun bu şekilde devam ediyor. Oyun bittikten sonra seviyorsan alkışla adlı şarkı söylenip etkinlik bitirildi.”

Sevgi değeri okul öncesi eğitime dahil edilen değerlerden olup, *sevgi* değeri öğretilirken yapılan sınıf etkinliklerinde en çok katılımcının tercih ettiği değer türüdür. Bu katılımcılar için oluşturulan kodlar GÖZ6, GÖZ7, GÖZ8 ve GÖZ9’dur. GÖZ6 katılımcısı *sevgi* değerini öğretmek için yaptığı sınıf etkinliğinde; eğitsel oyunlar tekniği, sunum ile anlatım yöntemi, soru-cevap yöntemi, buluş ile öğrenme tekniği ve hikaye yöntemini kullandığı gözlenmiştir. GÖZ7 katılımcısı da *sevgi* değerini öğretmek için sınıfta etkinlik yapmış ve yaptığı etkinlikte; eğitsel oyunlar tekniği, sunum ile anlatım yöntemi, soru-cevap yöntemi ile hikaye yöntemini kullandığını söylemek mümkündür. GÖZ8 olarak kodlanan katılımcı ise *sevgi* değerini diğer değer türlerine önceleyerek tercih etmiş ve bu değer türü ile ilgili sınıfta etkinlik yapmıştır. GÖZ8’in *sevgi* değerini öğretmek sınıfta yaptığı etkinlikte kullandığı yöntem ve teknikler birden fazladır. Bunlar, eğitsel oyunlar tekniği, soru-cevap yöntemi, buluş ile öğrenme tekniği ve analiz etme tekniğidir. Katılımcının analiz etme tekniği ile buluş yoluyla öğrenme tekniğini kullanarak mantıksal kurguyu öncelemiş olduğunu söyleyebiliriz. Ayrıca ödül yöntemi kullanılarak öğrenci motive edilmiş ve öğretmek istenen değer türü pekiştirilmiştir. Bu değer türünü seçen son katılımcı GÖZ9 olarak kodlanan öğretmendir. GÖZ9 katılımcısı da *sevgi* değerini öncelikli olarak tercih etmiştir. Bu değer türünü öğretmek için GÖZ9’un sınıfta yaptığı etkinlikte kullandığı yöntem ve teknikler incelendiğinde; eğitsel oyunlar tekniği, hikaye yöntemi, tartışma yöntemi, soru-cevap yönteminin kullanıldığı gözlenmiş ve sınıfta seni seviyorum müziği eşliğinde oyun ortamı kurulması, dans edilmesi ve oyunun sonunda tüm öğrencilerin bir diğerini sevdiğini ikrar etmesi ile *sevgi* değeri iyice pekiştirilmiştir. Ayrıca eğer seviyorsan alkışla müziği eşliğinde etkinliğin bitirilmesi de öğrenciler üzerinde daha fazla bir etki bırakıldığı söylenebilir.

Gözlenen altıncı değer etkinliği paylaşmak değeridir. Paylaşmak değeri için iki katılımcı öğretmen etkinlik yapmış ve gözlenen bu etkinlikler aşağıda paylaşılmıştır:

6. Paylaşmak

GÖZ10- “Öğretmen çocukları minderlere yarım ay şeklinde oturttu. Hikâye saatine geçmeden önce sar makarayı tekerlemesini oynadılar. Daha sonra konusu paylaşım olan memnuniyet adlı hikâyeyi çocuklara resimleri göstererek ve ses tonunu ayarlayarak okudu. Kitap bittikten sonra kitap ile ilgili çocuklarla sohbet edildi. Kitapta çocuk oyuncaklarını paylaşmıyordu öğretmen çocuklara bu davranışın doğru olup olmadığını sordu. Çocuklardan Ayşe doğru bir davranış değil oyuncaklarımızı paylaşmalıyız, Kadir biz oyuncaklarımızı paylaşmasak kimse de bizimle paylaşmaz diye cevap verdi. Daha sonra öğretmen çocuklara size ait olan bir şeyi paylaştığınızda ne hissediyorsunuz? Diye sordu çocuklardan Ayşe mutlu oluyoruz öğretmenim dedi. Öğretmen peki arkadaşınız sizinle paylaşmayınca ne hissediyorsunuz? İrem üzülüyoruz öğretmenim diye cevap verdi. Peki sınıfta arkadaşlarınızla paylaşıyorsunuz ama merak ediyorum evde kardeşinizle oynadığınız paylaşıyor musun? Diye sordu çocuklar hep bir ağızdan evet dediler. Akabinde öğretmen paylaşmanın çok güzel bir duygu olduğunu söyleyip etkinliği bitirdi.”

GÖZ11- “Çocuklar yarım ay şeklinde oturduktan sonra öğretmen çocuklara bencil olmama adlı hikâyeyi bilgisayardan resimlerini göstererek okudu. Hikâye bittikten sonra öğretmen çocuklara hikâyeden ne anladıklarını sordu. Merve hikâyedeki adam bencildi paylaşmayı sevmiyordu sadece kendisini düşünüyordu dedi. Öğretmen paylaşmak güzel mi sizce? Ali evet öğretmenim ben arkadaşlarımla paylaşıyorum bencil değilim hem bencil insanları kimse sevmez dedi. Etkinlik son erdi.”

Okul öncesi eğitime dahil edilen önemli bir diğer değer türü *paylaşmak* değeridir. Okul öncesi eğitime dahil edilen yedi değer türünden *paylaşmak* değerini sınıfta yapacakları etkinlik örneğiyle öğretmek için katılımcı öğretmenlerden ikisi tercih etmiştir. Bu iki katılımcının tema kodları GÖZ10 ve GÖZ11’dir. Bu iki katılımcı *paylaşmak* değerini öğretmek için sınıfta etkinlik yapmış ve birden fazla yöntem ve teknik kullanmışlardır. Etkinlikte kullandıkları yöntem ve teknikler dikkate alındığında, GÖZ10 katılımcısının paylaşma hissini uyandıran bir şarkı tekerlemesiyle başlaması öğrencileri öğrenmeye hazırlamak açısından dikkat çekicidir. Sonrasında hikaye yöntemini kullanmış, hikayede görseller paylaşarak somuttan soyuta gidiş olan öğretme ilkesi dikkate alınmıştır. Hikaye sonrasında sunum ile anlatım yöntemi, soru-cevap yöntemi, buluş yoluyla öğrenme tekniğinden yararlanılmıştır. Mantık kurgusuyla gerçekleştirilen etkinlik öğretmek için çocukların zihninde iz bıraktığı anlamını taşımaktadır. GÖZ11 katılımcısı da sınıfta yaptığı etkinlikte birden fazla yöntem ve teknik kullanmıştır. GÖZ11 ilkin eğitici oyunlar tekniğiyle etkinliğe başlamıştır. Bilgisayar destekli görsel materyal kullanarak hikaye yöntemi sunmuştur. Hikâyeyi soru-cevap yöntemi ile pekiştirmiş ve buluş yoluyla öğrenme tekniği ile öğrencilerin hikayeden çıkarsamalar yapmaları sağlanmıştır. Sonuç olarak da öğretilmek istenen *paylaşmak* değerini öğrencilerin zihninde iz bıraktırmıştır.

Gözlenen yedinci değer etkinliği saygı değeridir. Saygı değeri için gözlenen etkinlik olduğu gibi aşağıda alıntılanmıştır:

7. Saygı

GÖZ12- "Çocukları yarım ay şeklinde oturttu. Çocuklara saygı ne olduğu hakkında sohbet edildi. Sohbetin ardından öğretmen saygı konulu bir drama yapacaklarını söyledi. Dramaya geçmeden önce öğretmen çocuklara ben konuşuyorken siz de kendi aranızda konuşun bu arada sınıfta bir gürültü oldu öğrencilerden Enes: öğretmenim biz şuan size ve birbirimize saygısızlık etmiş oluyoruz. Çünkü normalde biri konuşurken diğerleri dinlerler dedi. Öğretmen öğrencinin bu yorumu üzerine sınıfla sohbet etti. Ardından saygının ne olduğunu biz neden birbirimize saygı duymalıyız hakkında bilgi verip öğrencilerin bu konu hakkında fikirlerini aldı. Öğrencileri aktif bir şekilde etkinliğine kattı. Bilgiyi çocuklara direk sunarak değil bilgiyi yapılandırarak bulmalarını sağladı. Drama'ya geçmeden önce daha önceden hazırladığı saygı hakkında bilgi veren resimleri projeksiyona yansıtarak resimler hakkında çocuklarla sohbet edildi. Görsel sunumdan sonra el kuklalarını kullanarak saygı adlı şiiri okudu. Daha sonra anlatma yöntemiyle hikâyeyi okudu ve hikâyeye bittikten sonra hikâyeye hakkında sorular sordu. Ahmet'in yaptığı yanlış davranış neydi? Ayşe arkadaşının tercihine saygı duymadı yani arkadaşına saygısızlık etti. Öğretmen evet herkesin bir tarzı vardır ve biz de bunlara saygı duymak zorundayız dedi. Evet insanların sevdiği şeyler farklı olabilir biz de birbirimize saygı duyacağız. Bizler kimlere saygılı olmalıyız annemize babamıza arkadaşlarımıza yaşlılara vb örnekler üzerine konuşuldu. Daha sonra saygı konulu drama çalışması yapıldı ve en son olarak da daha önceden göstermiş olduğu resimlerden çıktı alarak çocuklardan boyamalarını istedi ve etkinlik sona erdi."

Okul öncesi eğitimine dahil edilen son değer türü *saygı* değeridir. Okul öncesi eğitime dahil edilen değer türlerinden *saygı* değeri katılımcılardan yalnızca biri tarafından seçilmiştir. Bu katılımcıya verilen kod GÖZ12'dir. *Saygı değerinin* sınıfta öğretilmesinin sağlanması için katılımcı tarafından etkinlik yapılmış ve bu etkinlikte birkaç yöntem ve teknik kullanılmıştır. GÖZ12 katılımcısı da diğer tüm katılımcılar gibi seçtiği değer türü olan *saygı* değerinin öğrenciler tarafından öğrenilmesi için sınıfta etkinlik yapmıştır. Bu etkinlik için de yöntem-teknikler kullanmıştır. Katılımcının sınıf etkinliğinde kullandığı yöntem ve teknikler gözlemlendiğinde, katılımcının eğitici oyunlar tekniğini uyguladığı, sözlü anlatım yöntemiyle konu hakkında öğrencileri bilgilendirip konuyu drama yöntemiyle oturtmak istediği fark edilmektedir. Bu arada uyguladığı serbest konuşma stratejisiyle öğrencilerin akıl yürütmelerini istemiştir. Bu durum aslında konuyu buluş yoluyla öğrenme yöntemiyle kavratmaya çalıştığını göstermektedir. Öğrencilerin etkinliğe aktif bir şekilde katılımlarını sağlayarak da yapılandırmacı eğitim modelini uygulamıştır. *Saygı* değerini görselleştiren resimleri projeksiyonla duvara yansıtması da güçlü eğitim materyalleri kullandığının bir delilidir. *Saygı şiiri* okutularak konunun öğrencilerin duygularına da hitap edilmesi sağlanmıştır. Sonrasında hikaye yöntemi, sunum ile anlatım tekniği, soru-cevap yöntemi, drama yöntemi ile etkinlik zenginleştirilerek sonuca gidilmiştir. En son olarak da konu hakkında daha önce gösterilen resimler öğrencilere dağıtılmış ve *saygı* değerini pekiştiren bu resimlerin boyanmaları istenerek tekrar etme yöntemi ile değer pekiştirilmiştir.

Sonuç ve Öneriler

Değerler eğitiminde çocuğun kendine güven duyması başlı başına önemli bir noktadır. Onun için de çocuğun kendine güveni geliştirilmelidir. Güven geliştirmek için de çocukların yaşlarına uygun becerileri için fırsat sağlanmalıdır. Değerlerin içselleştirilerek özümsemek, bunun için gerekli olan planlamanın sonuçlara dönük yapılması gerçekten kolay bir durum değildir. Bu durum bazen hem aileyi hem öğretmeni hem de okulu aşabilmektedir. Onun için değerlere ilişkin kazanım kaygıları bir eğitim sistemi dahilinde olmalıdır. Ancak bu eğitim sistemine ilişkin yaklaşımlar özellikle bilimsel yaklaşım ve usullere dayanmalıdır.⁵⁵ Onun için de örgün eğitim kurumu olan okul öncesi eğitimde değerler eğitiminin verilmesi kararı 19. Eğitim Şurasında alınmıştır. Bu dönemde sağlam temeller üzerine kurulan değerler, çocuğun sağlıklı bir kişilik geliştirmesi, mutlu ve başarılı bir yaşam sürmesi için de önemlidir.⁵⁶ Okul öncesi dönemde değerler eğitimi aracılığıyla, bilişsel olarak çocuklar kendisinin farkında olur, kendiyi barışık yaşar, kendi duygularını ifade edip başkalarını da anladıklarını hissettirir ve iç denetim sağlamaktadırlar.⁵⁷

Öğrenmenin meydana gelmesi ve niteliğinin artması için de yöntem ve tekniklere ihtiyaç vardır. Çünkü eğitim, uygun yöntem ve tekniklerle hedeflerini gerçekleştirmeye çalışır. Yöntem ve tekniği belirlerken temel unsur hedef ise öğretim stratejisidir. Eğitmen, hedef ve davranışlarından sonra yöntem ve tekniği incelemesi öğretimin etkililiğini artıracak bir stratejidir.⁵⁸ Yöntem ve tekniği doğru seçmek ve doğru pratik etmek ile öğrenme ve öğretme süreçlerinin verimliliği arasında doğru orantı vardır. Öğretmen kendi yaratıcılığını da kullanarak yeni yöntemler geliştirebilir. Ancak yöntem ve teknik seçiminde programın niteliği, öğrenci grubunun tutumları, öğretmenin ve öğrencinin kişiliği, sınıf atmosferi gibi faktörler etkili olabilmektedir. Nitel bir araştırma olarak gerçekleştirilen bu çalışmada, katılımcı olarak biri erkek kırk yedisi bayan olmak üzere toplam 48 okul öncesi öğretmen vardır. Öğretmenler, okul öncesi eğitime dahil edilen *sorumluluk, dürüstlük, hoşgörü, iyilik, sevgi, paylaşmak ve saygı* değerlerini sınıf ortamında öğretim etkinliği yaparak öğrencilere öğretmek için bir takım yöntem ve teknik kullanmışlardır. Katılımcıların yaptıkları etkinliklerde

⁵⁵ Recep Kaymakcan-Hasan Meydan, "Öğretmenlere Göre Değerler Eğitimi Uygulamalarının Değerlendirilmesi: İstanbul Örneği", *Değerler ve Eğitimi II: Dem Yayınları*, İstanbul: 2015, s. 277-306

⁵⁶ Arzu Arıkan vd., *Okul Öncesi Dönemde Değerler Eğitimi*, Ed. Arzu Arıkan, Açıköğretim Fakültesi Okul Öncesi Öğretmenliği Lisans Programı, Anadolu Üniversitesi Matbaası, Eskişehir: 2011, s. 73.

⁵⁷ Bkz. D. Joshi, *Value Education in Global Perspective*, Lotus Press, New Delhi: 2007; G. Uyanık Balat, "Değerler Eğitimi ve Değerler Eğitimi Programları", Ed. A. Oktay, Ö. Polat Unutkan, *Okul Öncesi Eğitimde Güncel Konular*, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul: 2005, s.197-209; E. Güngör, *Ahlak Psikolojisi ve Sosyal Ahlak*, Ötüken Yayınları, İstanbul: 1993; H.A. Başal, *Gelişim ve Psikoloji: Nasıl Mutlu Bir Çocuk Yetiştirebiliriz?*, 4. Baskı, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul: 2007; W. Craig, *Childhood Social Development*, Blackwell Publisher, London: 1999; M. J. Gander, H. W. Gardiner, *Çocuk ve Ergen Gelişimi*, Çev. A. Dönmez, N. Çelen, B. Onur, İmge Kitapevi, Ankara: 1998; P. San Bayhan, İ. Artan, *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi*, 4. Baskı, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul: 2004.

⁵⁸ Ruşen-Oğuzkan, *Alaylıoğlu, Ansiklopedik Eğitim Sözlüğü, İnkılap ve Aka basımevi, İstanbul: 1976, s. 205*

kullandıkları yöntem ve teknikler genellikle, eğitici oyunlar tekniği, sunum ile anlatım tekniği, hikaye yöntemi, buluş yöntemi, soru-cevap yöntemi, drama yöntemi, analizle öğretim tekniği, senaryo ile öğretim yöntemi, rol play yöntemi, gösteri tekniği, beyin fırtınası tekniği, bilgisayar destekli öğretim yöntemi, benzetim yöntemi ve tartışma yöntemi'dir. Bu yöntemler, zaman zaman bazı model, strateji ve taktiklerle zenginleştirilmiştir.

Öneri olarak okul öncesi eğitimde, eğitim değeri olan tüm konuların daha büyük bir hassasiyetle öğretilmeye çalışılmalıdır. Mazeretlerle eğitim sürecini zayıflatmak veya aksatmak yerine, aksine eğitim sürecinin daha da güçlendirilmesi ve süreklilik kazanması için mazeretler bulunmalıdır. Yetişkin yaşamın temelleri bu dönem atıldığı için bu dönemdeki eğitim, yalnızca zorunlu bir hizmet olarak değil, gönülden, içten ve samimi olarak gerçekleştirmeye gayret göstermeli, geleceğin nesillerini güçlü bireyler olarak yetiştirme kaygısı taşınmalıdır. Değerler eğitimi için sınıflarda gerçekleştirilen etkinliklerde bilinçli bir yöntem ve teknik seçiminden ziyade, rastgele, geliş güzel olarak etkinlik yapıldığı gözlenmiştir. Oysaki öğretmek için tercih edilen değer, bu değer için uygun olabilecek yöntem ve teknik, çocuklardaki bireysel farklılık, tüm bunların sebep ve sonuçları bilinçli olarak hesaba katılmalıdır. Her bir eğitimci uyguladığı tüm eğitim sürecinin ve yaptığı tüm etkinliklerin hesabını kendi akıl ve vicdanına verebilecek düzeyde planlama yapmalıdır.

Kaynakça

ALAYLIOĞLU, Ruşen Oğuzkan, *Ansiklopedik Eğitim Sözlüğü*, İnkılap ve Aka basımevi, İstanbul: 1976.

ARIKAN, Arzu vd., *Okul Öncesi Dönemde Değerler Eğitimi*, Ed. Arzu Arıkan, Açıköğretim Fakültesi Okul Öncesi Öğretmenliği Lisans Programı, Anadolu Üniversitesi Matbaası, Eskişehir: 2011.

ARTUT, P. D., ve K. TARIM, "Okul Öncesi Kubaşık Öğrenme Uygulamaları: Toplama İşlemine Yönelik Bir Uygulama Örneği", *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(2), Adana: 2004, s.1-21.

AYDIN, M. Z., *Ahlak Öğretiminde Örnek Olay İncelemesi Yöntemi*, Nobel Yayınları, Ankara: 2003.

AYDOĞAN, Yasemin, vd., *Öğrenme ve Öğretme Teknikleri*, Vize Yayıncılık, Ankara, 2014.

Ayla Oktay, *Yaşamın Sihirli Yılları: Okul öncesi dönem*. Epsilon Yayıncılık, İstanbul: 1999.

BALAT, G. Uyanık, "Değerler Eğitimi ve Değerler Eğitimi Programları", Ed. A. Oktay, Ö. Polat Unutkan, *Okul Öncesi Eğitimde Güncel Konular*, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul: 2005, s.197-209.

BALAT, Gülden Uyanık, vd., *Okul Öncesi Dönemde Değerler Eğitimi Etkinlikleri*, 3. Baskı, Kök Yayıncılık, Ankara, 2011.

BALCI, A. *Sosyal Bilimlerde Araştırma*, Pegem Akademi Ankara: 2009.

BAŞAL, H.A., *Gelişim ve Psikoloji: Nasıl Mutlu Bir Çocuk Yetiştirebilirim?*, 4. Baskı, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul: 2007.

- BAYHAN, P. San, vd., *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi*, 4. Baskı, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul: 2004.
- BAYRAKLI, B., *İslam'da Eğitim*, İstanbul: 1989, s. 45.
- BİLGİN, Beyza, *Eğitim Bilimi ve Din Eğitimi*, AÜİF Yay., Ankara, 1998.
- COLLINS, John W., *Greenwood Dictionary of Education*, Ed. III and Nancy Patricia O'Brien, London, Greenwood press, 2003.
- CRAIG, W., *Childhood Social Development*, Blackwell Publisher, London: 1999.
- CRESWELL, J. W., *Qualitative inquiry&research design choosing among five approaches. Second edition*. London: 2007, Sage Publication, s. 57; Stan Laster, "An introduction to phenomenological research", https://www.researchgate.net/publication/255647619_An_introduction_to_phenomenological_research?enrichId=rgreq-e6047350f6aa2dd71b7468322da7f45aXXX&enrichSource=Y292ZXJQYWdlOzI1NTY0NzYxOTtBUzoxNjAxMTUzODY3NTcxMjBAMTQxNTE4NTg5MTEzNQ%3D%3D&el=1_x_2&esc=publicationCoverPdf, 15.03.2017, 21:21, s. 1-5.
- DEMİREL, Ö., vd., *Öğretim İlke ve Yöntemleri*, MEB Yayınları, İstanbul: 1999.
- DEVRIES, R., "Moral Development", *Encyclopedia of Early Childhood Education*, Ed. L. R. Williams and D. P. Fromberg, New York: 1992.
- DOĞAN, S. Recai, Din Öğretiminde "Dikkat Edilmesi Gereken Temel İlkeler ve Örnek Bir Ders İşleniş" *İlköğretim Din Kültürü ve ahlak Bilgisi Öğretim Programları ve Bir Uygulama Örneği*, (Ankara Modeli) M.E. Basımevi, İstanbul: 2001, s. 58-73.
- DÖKMEN, Ü., *Küçük Şeyler*, 4. Baskı, Sistem Yayıncılık, İstanbul: 2005.
- EĞİTİM TERİMLERİ SÖZLÜĞÜ, TDK Yayınları, Ankara: 1974.
- ERDEN, Münire, vd., *Gelişim ve Öğrenme*, Arkadaş Yay., Ankara: 2004.
- ERKUŞ, Süreyya, Okul Öncesi Öğretmenlerinin Okul Öncesi Eğitim Programındaki Değerler Eğitimine İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi, *Dicle Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Eğitimi Ana Bilim Dalı*, Diyarbakır, 2012, "Basılmamış Yüksek Lisans Tezi".
- GANDER, M. J., vd., *Çocuk ve Ergen Gelişimi*, Çev. A. Dönmez, N. Çelen, B. Onur, İmge Kitapevi, Ankara: 1998.
- GAZALİ, "el-Munkız mine'd-Dalal", *Mecmuatu Resaili İmam Gazali*, (thk. İbrahim Emin Muhammed), Mektebetu't-Tevfikiyye, Kahire trs.
- GLASNE, Corrine, *Nitel Araştırmaya Giriş*, Çeviri Editörleri: Ali Ersoy- Pelin Yalçınoğlu, 5. Baskı, Anı Yayıncılık, Ankara: 2015.
- GÖZÜTOK, Şakir, "Gönümüzde Değer Üretme Problemi ve Öneriler", *Uluslararası Sempozyum İnsani Değerlerin Yeniden İnşası*, 19-21 Haziran 2014.
- GÖZÜTOK, Şakir, "İbadet ve Eğitim İlişkisi", *Türk İslam Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi*, Sayı 4, 2007, s. 189-197.

- GÖZÜTOK, Şakir, *İlk Dönem İslam Eğitim Tarihi*, Fecr Yayınları, Ankara, 2002.
- GÖZÜTOK, Şakir, *Resullulah Döneminde Eğitim ve Öğretim*, Nesil Yayınları, İstanbul, 2014.
- GÜLERYÜZ, Hasan, *Eğitim Programlarının Dili ve Yaratıcı Öğrenme*, PegemA Yayıncılık, Ankara: 2000.
- GÜNGÖR, Erol, *Ahlak Psikolojisi ve Sosyal Ahlak*, Ötüken Yayınları, İstanbul: 1993.
- GÜNGÖR, Erol, *Ahlak Psikolojisi ve Sosyal Ahlak*, Ötüken Yayınları, İstanbul, 1975.
- HALSTEAD, J. M., vd., "Learning And Teaching About Values: A Review Ofrecent Research" *Cambridge Jurnal Of Education*, 30, 2, 200, s. 169-202.
- HESAPÇIOĞLU, M., *Öğretim İlke ve Yöntemleri*, Nobel Yayınları, Ankara: 2008.
- JOSHÍ, D., *Value Education in Global Perspective*, Lotus Press, New Delhi: 2007.
- KARASAR, N., *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. 16. Baskı. Nobel Yayıncılık, Ankara: 2006.
- KAYMAKCAN, Recep, vd., "Öğretmenlere Göre Değerler Eğitimi Uygulamalarının Değerlendirilmesi: İstanbul Örneği", *Değerler ve Eğitimi II: Dem Yayınları*, İstanbul: 2015, s. 277-306.
- KAYNAK, Latife, "Değerler Eğitimi Bağlamında Sevinç Çokum'un Hikayelerinin Analizi", *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Antalya, 2012.
- KOLHBERG, L., "Moral Development and Identification", *Child Psychology*, Ed. Harold W. Stevenson, Chicago: 1963.
- KUŞ, Elif, *Nitel-Nitel Araştırma Teknikleri*, 4. Baskı, Anı Yayıncılık, Ankara: 2012.
- KÜÇÜKAHMET, L., *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme*, 12. Basım, Nobel Yayınları, Ankara: 2001.
- LİAMPUTTONG, P., *Qualitative data analysis: conceptual and practical considerations. Health Promotion Journal of Australia*, 20 (2), 2009, s. 135. (133-139).
- M.E.B. Yayınları, *32-72 Aylık Çocuklar İçin Okul öncesi eğitim Programı*, Okul Öncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü, Ankara: 2006.
- MAYRING, Philipp, *Nitel Sosyal Araştırmaya Giriş*, Çev. Adnan Gümüş-M. Sezai Durgun, BilgeSu Yayıncılık, Ankara: 2011.
- MERRİAM, Sharan B., *Nitel Araştırma Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber*, 3. Basımdan Çeviri Editörü: Selahattin Turan, Nobel Yayıncılık, Ankara: 2013.
- OĞUZKAN, F., *Orta Dereceli Okullarda Öğretim (Amaç, İlke, Yöntem ve Teknikler)*, Emel Matbaacılık San., Ankara, 1985.

ORUÇ, Cemil, *İmam Gazali'nin Yaşadığı Döneme Kadar İslam Eğitiminin Yapısı ve Gazali de Eğitimin İmkânı*, Ekev Akademi Dergisi, 14, (45).

ORUÇ, Cemil, İmam-ı Gazali'nin Eğitim Anlayışı, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Din Eğitim Bilim Dalı, İstanbul: 2009, "Doktora Tezi".

ORUÇ, Cemil, *Okul Öncesi Dönemde Çocuğun Din Eğitimi*, Dem Yayınları, İstanbul: 2014.

ÖZDEN, Yüksel, *Öğrenme ve Öğretme*, PegemA Yayıncılık, Ankara: 2000.

ÖZERİ, Zeynep Nezahat, *Okul Öncesi Din ve Ahlak Eğitimi*, Dem Yayınları, İstanbul, 2004.

PATTON, M. Q., *Çhialitative research and evaluation methods*, (3rd ed.), Thousand Oaks, CA: Sage: 2002, s. 260-261.

SÖNMEZ, Veysel, Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı, Pegem Yayıncılık, Ankara: 2006.

TAŞPINAR, M., *Kuramdan Uygulamaya Öğretim İlke ve Yöntemleri*, 5.Baskı, Elhan Kitap Yayın Dağıtım, Ankara: 2012.

URAL, O., M. O RAMAZAN., "Türkiye'de Okul Öncesi Eğitimin Dünü ve Bugünü", (Ed.) S. Özdemir, H. Bacanlı, M. Sözer, *Türkiye'de Okul öncesi eğitimi ve İlköğretim Sistemi Temel Sorunlar ve Çözüm Önerileri*, Türk Eğitim Derneği Yayıncılık, Ankara: 2007, s. 13-14'den alıntı,

VARIŞ, Fatma, *Eğitim Bilimlerine Giriş*, Alkım Yayınları, İstanbul, 1998.

YAVUZER, Haluk, *Doğum Öncesinden Ergenlik Sonuna Çocuk Psikolojisi*, Remzi Kitapçılık, İstanbul: 2011.

YAVUZER, Haluk, *Doğum Öncesinden Ergenlik Sonuna Çocuk Psikolojisi*, Remzi Kitapçılık, İstanbul, 2011.

YILDIRIM, A., vd., *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. 8. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara: 2011.

YILMAZ, Mehmet Nuri, "Diyanet İşleri Başkanı Mehmet Nuri Yılmaz'ın Açılış Konuşması", s. 15, Ed. Mualla Selçuk, *Din Öğretiminde Yeni Yöntem Arayışları Uluslararası Sempozyum Bildiri ve Tartışmaları, 28-30 Mart 2001-İstanbul*, Ankara: 2004.

ZEMBAT, Rengin, "Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Yönetici Özellikleri", *M.Ü.A.E.F Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6, 1994, 305-325.